

Národný program environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov v Slovenskej republike

M. Rusko: National Programme of Environmental Evaluation and Ecolabelling in the Slovak Republic. Život. Prostr., Vol. 32, No. 6, 296–298, 1998.

The National Programme of Environmental Evaluation and Ecolabelling in the Slovak Republic was accepted by the government resolution No. 97 from the 6th February, 1996. The programme is based on the creation of competitive environment of the market among products with comparable qualitative parameters and on introduction of further selective competitive criteria comprehending the established environmental demands. Their achievement enables to appropriate the registered trade-mark "environmentally friendly product (EVV)". This mark enables a better orientation among comparable products from the same group of products. It is a guaranty that the marked products have minimized negative influence on the environment. Consumers can by their behaviour indirectly influence the quality of the environment. Up to now 8 directives have been accepted and the environmental trade-mark has been achieved by 10 products. The Programme respects all important elements and principles of foreign programmes for environmental marking of products.

Medzi významné problémy našej civilizácie patrí nenasýtná spotreba prírodných zdrojov a bezohľadné znečisťovanie prostredia. Predstava, že prírodné zdroje môžeme využívať podľa našich zámerov, že dokážeme hospodáriť na globálnej aj regionálnej úrovni, že rast je pokrok a veda a technológie vyriešia všetky problémy, je u časti obyvateľstva dominantná. Určitá časť však radikálne odmieta takýto prístup. Riešenie je pravdepodobne niekde medzi týmito dvoma extrémami.

Prispieť k trvalo udržateľnému rozvoju – čiže trvalo udržateľnému životu – a to nielen z pohľadu ľudstva, ale aj všetkých foriem života na tejto planéte, znamená prehodnotiť naše postoje a činnosti. Budeme musieť obmedziť znečisťovanie prostredia, ničenie divočiny, populačný rast i spotrebu. Najmä z týchto dôvodov sa ochrana životného prostredia vo vyspelých krajinách sveta dynamicky vyvíja. Stáva sa rozhodujúcou súčasťou trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti a života, rastúcou mierou sa v nej uplatňujú zásady preventívnosti, princípy dobrovoľnosti a účasť verejnosti na riešení problémov životného prostredia. Realizujú sa systémy environmentálneho riadenia priemyselných

a výrobných činností, zvýšená pozornosť sa venuje vplyvu samotných výrobkov (produktov širokej spotreby, polotovarov a materiálov) na životné prostredie. Prestáva platiť, že ochrana životného prostredia patrí medzi tzv. negatívne vonkajšie vplyvy na trh, ktoré trh nemôže riešiť, pretože sa vymykajú pôsobeniu jeho mechanizmov.

V environmentálnej výrobkovej politike sa prejavujú tendencie rozširovania nepriamych nástrojov, založených v nemalej miere na dobrovoľných aktivitách výrobcov a rastúcom environmentálnom vedomí občanov. Uplatňujú sa systémy environmentálneho hodnotenia a označovania, ktoré deklarujú, že výrobok spĺňa (v súlade s aktuálnym stavom poznania) parametre minimalizujúce alebo dokonca vylučujúce jeho nepriaznivé účinky na životné prostredie. Je pritom snaha posudzovať výrobok v celom životnom cykle, t.j. od suroviny, cez výrobu, použitie až po jeho zneškodnenie či recykláciu. Uplatňovanie takýchto systémov vyplýva nielen z úsilia a požiadaviek štátnych orgánov životného prostredia, ale aj zo záujmov výrobcov a spotrebiteľskej verejnosti.

Otázkami rozvoja programov environmentálneho označovania výrobkov (ekolabelingu) sa zaoberajú v súčasnosti viaceré významné medzinárodné organizácie, medzi ktoré patrí Medzinárodná obchodná komora (Interantional Chambre of Commerce – ICC), Svetová obchodná organizácia (World Trade Organization – WTO), organizácia UNEP (United Nations Environmental Program – Program OSN pre životné prostredie), ktoré skúmajú a analyzujú zavedené programy environmentálneho označovania výrobkov a vyhodnocujú ich účinnosť a efektívnosť. Z doterajších výsledkov vyplýva, že dobre organizované programy environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov môžu byť veľmi efektívnym nástrojom nielen politiky ochrany životného prostredia, ale zároveň i efektívnym nástrojom obchodnej politiky.

Rozhodujúcimi faktormi sú kvalita, kompatibilita, otvorenosť a dôveryhodnosť samotných programov, rast environmentálneho vedomia výrobcov, spotrebiteľov a širokej verejnosti, prístupnosť informácií a vzájomné uznávanie programov v medzinárodnej oblasti.

Význam uplatňovania programov environmentálneho označovania výrobkov na medzinárodnom poli sa výrazne zvýšil ich zaradením do medzinárodných noriem ISO 14000. Významne podmieňujú nielen trend rozvoja programov environmentálneho označovania výrobkov, ale aj ich skvalitňovanie. Rad krajín, v ktorých sa realizuje environmentálne hodnotenie a označovanie výrobkov, uplatňuje jednotných systém environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov podľa nariadenia Európskej únie EEC 880/92.

Národný program environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov v Slovenskej republike

Tak ako v iných rozvinutých krajinách, aj v SR je uznávaným a motivujúcim nepriamym nástrojom výrobkovej politiky označovanie výrobkov menej znečisťujúcich životné prostredie štátom garantovanou environmentálnou značkou. Spotrebiteľská verejnosť tak dostáva garantované informácie o výrobkoch, používaním ktorých prispieva k ochrane životného prostredia.

Národný program environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov v Slovenskej republike (ďalej Program) bol schválený uznesením vlády SR č. 97 zo 6. februára 1996 a nadobudol účinnosť 15. apríla 1997. Program je jedným z nepriamych nástrojov hospodárskej a environmentálnej politiky štátu usmerňujúcim na makro- a mikroúrovni procesy výroby a správanie sa spotrebiteľa s cieľom využívať sily trhu na implementáciu stratégie trvalo udržateľného rozvoja. Funkcia programu je založená na vytvorení konkurenčného prostredia na trhu medzi výrobkami porovnateľných

kvalitatívnych parametrov a zavedením ďalšieho výberového konkurenčného kritéria, ktoré obsahuje stanovené environmentálne požiadavky. Ich dosiahnutie umožňuje priznanie značky *Environmentálne vhodné výrobok* (ďalej len EVV). Pre výrobky, ktoré patria do skupiny výrobkov s vyhlásenou smernicou na environmentálne posúdenie, môže výrobca/dovozca žiadať o právo používať značku EVV. Priznanie tohto práva podmieňuje priaznivý výsledok posúdenia zhody výrobku s požiadavkami smernice. Značka EVV umožňuje spotrebiteľom lepšiu orientáciu v ponuke porovnateľných výrobkov patriacich do rovnakej skupiny, dáva im záruku, že výrobky označené EVV majú minimalizovaný negatívny vplyv na životné prostredie, a tak spotrebiteľia svojím správaním môžu nepriamo ovplyvniť kvalitu životného prostredia.

Program bol vyhlásený s cieľom:

- posilniť princíp prevencie znečisťovania životného prostredia,
- podporiť rozvoj výroby a spotreby výrobkov s menej nepriaznivými účinkami na životné prostredie počas celej doby životnosti výrobku,
- zlepšiť informovanosť spotrebiteľskej verejnosti i výrobcov z hľadiska environmentálnych vlastností výrobkov, spolupôsobiť pri minimalizácii znečisťovania zložiek životného prostredia prostredníctvom výrobkov a vzniku odpadov,
- prispieť k zníženiu čerpania neobnoviteľných prírodných zdrojov,
- pomôcť minimalizácii vplyvu rizikových faktorov na životné prostredie.

V súlade so schémou označovania výrobkov v krajinách EÚ sa Program sa riadi nasledujúcimi princípmi:

- dobrovoľnosť,
- prístupnosť každému žiadateľovi o značku EVV bez ohľadu na štátnu príslušnosť,
- pozitívna informácia pre spotrebiteľov, užívateľov, výrobcov a dovozcov,
- dôveryhodnosť (nezávislosť), prehľadnosť a účasť verejnosti,
- rovnaký prístup k domácim, ako aj k dovozovým výrobkom,
- plná zhoda s právom a technickými normami,
- vylúčenie potravín, nápojov a farmaceutických prípravkov, pre ktoré platia osobitné predpisy.

Základným dokumentom na environmentálne hodnotenie a označovanie určitej výrobkovej skupiny je technická správa a smernica. *Technická správa* zdôvodňuje, prečo bola táto skupina výrobkov vybraná z hľadiska vplyvu na životné prostredie, a je základom na vypracovanie návrhu smernice. *Smernica* je technický dokument na posudzovanie príslušnej skupiny výrob-

kov. Obsahuje definíciu pojmov, presné vymedzenie skupiny výrobkov, na ktorú sa vzťahuje, základné a špecifické požiadavky a spôsob overovania. Spôsob overovania vlastností výrobkov vrátane skúšobných metód uvádza samostatná časť smernice. V závere je uvedená doba jej platnosti.

Právo používať značku EVV môže byť udelené výrobkom, ktoré spĺňajú ciele Programu a sú v zhode s požiadavkami platných predpisov na zabezpečenie ochrany životného prostredia, verejných záujmov, zdravia a bezpečnosti.

Doteraz boli schválené a vydané tieto smernice Programu na výrobkové skupiny:

- 0001 – Posteľná bielizeň,
- 0002 – Toaletný papier zo 100 % recyklovaných vlákien,
- 0003 – Papierové vreckovky z recyklovaných vlákien,
- 0004 – Plastové výrobky s obsahom zberových plastov, vyrábané intrúziou a extrúziou pre aplikáciu v exteriéri,
- 0005 – Vodou riediteľné náterové hmoty,
- 0006 – Vodou riediteľné lepidlá a tmely,
- 0007 – Elektrické automatické práčky pre domácnosť,
- 0008 – Radiálne pneumatiky pre osobné automobily.

Na základe preukázania zhody s požiadavkami smerníc Programu oprávnenie používať značku EVV získalo ku dňu **1. 11. 1998** desať druhov výrobkov:

- posteľná bielizeň zo 100 % bavlny,
- toaletný papier zo 100 % recyklovaných vlákien do 25 g/m² Harmasan "LEKNO", "BREČTAN",
- toaletný papier zo 100 % recyklovaných vlákien nad 25 g/m² Harmasan "MÝVAL", "DIVÝ MAK", "ENCIAN",
- toaletný papier zo 100% recyklovaných vlákien do 25 g/m²: toaletný papier 4x200 Július Meinel, Tento Economy, Tento Maxi, Tento 8x250, Tento 8x200RC, Tento 4x250, Tento 4x200,
- toaletný papier zo 100 % recyklovaných vlákien nad 25 g/m²: JOKER 4x250, JOKER 8x250,
- papierové vreckovky z recyklovaných vlákien TENTO ECO,
- farba disperzná akrylátová matná EKOKRYL mat V 2045,
- farba disperzná akrylátová lesklá EKOKRYL lesk V 2062,
- maliarska farba FARMAL V 2073,
- osobný radiálny autoplášť 165/70 R 13 ECOFLEX - T.

V súčasnosti sú v stave pripomienkového konania návrhy nových smerníc pre výrobkové skupiny:

- 0010 – Vykurovacie kotly na plynne palivá vybavené atmosférickým horákom,
- 0011 – Vykurovacie kotly na plynne palivá vybavené pretlakovým horákom,

0012 – Chemické prostriedky na odstraňovanie snehu a ľadu.

Program environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov v Slovenskej republike je porovnateľný s významnými zahraničnými systémami environmentálneho označovania. V Národnom programe environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov v SR značkou EVV sú obsiahnuté všetky dôležité zásady programu EÚ a tiež rešpektuje prvky a zásady významných zahraničných programov environmentálneho označovania.

Program sa realizuje druhý rok a stoja pred ním ďalšie úlohy – po dobudovaní a skvalitnení je cieľom jeho medzinárodné uznanie. Tomu zodpovedá úsilie výkonných a organizačných zložiek na prípravu, spracúvanie a vydávanie ďalších smerníc pre nové výrobkové skupiny.

Literatúra

- Boďová, E., Rusko, M., 1998: Medzinárodné normy ISO radu 14 00x. Enviromagazín, 2, Banská Bystrica.
- Environmentálne vhodný výrobok. SAŽP-CEHOVT, Trnava, 1998.
- Halenár, S., 1998: Environmentálne označovanie výrobkov vo svete. Enviromagazín, 4, Banská Bystrica.
- Národný program environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov v Slovenskej republike. Vestník MŽP SR, 1997, 4.
- Novotný, J., 1998: Environmentálne vhodný výrobok. XXI. storočie – magazín pre priemyselnú ekológiu, Bratislava.
- Skaláková, J., 1998: Pre environmentálne vhodné výrobky náročnejšie kritériá. Enviromagazín, 1, Banská Bystrica.

RNDr. Miroslav Rusko (1953), riaditeľ Slovenskej agentúry životného prostredia – Centra environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov a technológií, Pažitná 84, 917 01 Trnava.
E-mail: rusko@mtf.stuba.sk; cehovt@mtf.stuba.sk